

מצעד האיזולת

1. דוגמית. לעין הציבור נחשף ביום העצמאות תהליך מדיני. משהו אמר משהו, וראש הממשלה מיהר להציע מצעד צבאי בירושלים, אולי אף ביום העצמאות הבא. זו דוגמית לתהליך קב"ל תהליכות שמבקר המדינה כבר העיר עליו ברו"חותיו המאובקים במגירות. הרי גם בהערכה הנמוכה ביותר נאמדת ההוצאה הישירה של מצעד כזה בחצי מיליארד שקל לפחות – וכמה ניצולי שואה אפי' שר להזין בסכום הזה? כמה מיטות אפשר להוסיף לבתי החולים? אבל מי שהציע את ההצעה יודע היטב את נפש בהמתו. זה מה שצריך לתת לעם – לחם ושעשועים.

2. רמטכ"ל. רביאלוף גדי איזנקוט ראוי לשבחם על שחסך מאיתנו את השירה שלו ושל חבריו על בימת הכבוד בטקס בבית הנשיא ביום העצמאות. אם זה לא הוא שביטל, תבוא הברכה על מי שביטל. מי שזוכר את השי"רה ההיא, זה היה נורא. זו באמת הייתה שירת העשבים.

3. החיסול. על חיסולו של בדר אדין, הרמטכ"ל של חיובאללה, אפשר לומר רק שתי מילים: ברוך שפטרנו.

4. ביניהם. בתהליך שרובו סמוי מן העין הציבורית אנחנו נמצאים על סף טרגדיה. ארה"ב הגדולה, שאימצה אותנו אל ליבה בחום נדיר בעוצמתו, משתבללת לתוך עצמה ונוטשת אותנו לאנחות ולכל הרוחות. דונלד טראמפ או הילרי קלינטון, אחד מהם יהיה הנשיא האמריקאי הבא – ושניהם לא יעמדו בראש החוג למען הציונות והציונים. להפך: הם מודדים את החום של התומכים מדי יום, וקונים את המדיניות שהחל בה אובמה וניסח בשתי מילים טראמפ: מפ: "אמריקה תחילה". כלומר, הבחירות הללו הן עם הפנים לתוך בתי הקפה והטיילת של מיאמי ביץ', פלורידה והצרות הכלכליות של השחורים בברמינגהאם אלבמה. זה שלא שהאמריקאים לא ימלאו את אסמינו באמצעי לחימה, אבל הרוח שתנשוב מהבית הלבן תהיה קרירה. עד כה ידע כל העולם, כולל מעצמות כמו רוסיה, סין, ברי"ט, גרמניה וצרפת, שאמריקה הגדולה עומדת מאחורי מדינת ישראל, בעיקר בזירה המדינית, ואף אחד לא רצה להתעסק עם אמריקה. עכשיו אנחנו בלי אבא ואמא, ועלולות להיות לכך השלכות קשות.

5. השלישי. הכי גרוע מבחינתנו יהיה אם חלילה – והסיכוי לכך, תודה לאל, קלוש ביותר – יזכה בנשיאות ברני סאנדרס, שמזנב בקלינטון וגורם לה כאב ראש נורא. סאנדרס הוא יהודי מהסוג המתבייש ביהדותו, ובחירתו עלולה לעלות לנו באמריקה אנטישמית. כל פעולה שלו למען ישראל תעורר גלי מחאות וקריאות אנטישמיות, וכל פעולה אנטי-ישראלית תעורר נגדו גלי שמועות ואמירות קשות. בעניין הזה, נראה שאלוהים שומר עלינו בכל זאת.

6. נובמבר. שמעון פרס, שכשר חוץ בשנות ה-80 היה קרוב להסכם שלום עם ירדן, הודרו לומר לאנשי הטל-וויזיה הישראלית ברמיזה "זכרו את נובמבר" – ואיבד את עולמו אצל המלך הירדני. בארה"ב יתקיימו הבחירות לנשיאות בנובמבר השנה, ועד שייכנס הנשיא החדש לתפקידו יעמדו לרשות הנשיא הקודם, אובמה, יותר מחודשיים לעשות ככל העולה על רוחו. פוליטיקאים הם חובבי נקמות, ומבחינת אובמה זה יהיה הזמן לבוא בחש"בון עם נתניהו וחבריו. מבחינתנו, נשאר רק לומר: היה זה נובמבר 2016, דצמבר 2016 וינואר 2017.

7. אנטבה. אילו כל הנוסעים לחגיגות ה-40 השנה לא נטבה היו משתתפים באותו מצעד, ביולי 1977, היו בני הערובה שנמצאים שם עד עצם היום הזה. ■

ספר לא חינוכי

ליהנות מפירות תהליכי המודרניזציה והדמוקרטיזציה. כיוון שהספר מגדיר את מדינת ישראל כמדינת לאום יהודית, בהגדרה אתנית אורתודוקסית צרה ותוך צמצום משמעותי של היבטיה הליברליים והדמוקרטיים, לא ברור כיצד אמורים התלמידים הערביים להזדהות עם תכניו ולכונן את אזרחותם הישראלית כלא-יהודים. בעולם המקביל והוורוד שיוצר הספר גם אין שסע עדתי ואין פערים בין מזרחים ואשכנזים. יש אזכורים בודדים ושורה אחת בלבד המציגת שיש בעיה "במידת ההשתלבות של יוצאי ארצות האיס" לאם במוסדות להשכלה גבוהה, במשרות בכירות ובתקשורת". אין עיירות פיתוח, אין שכונות מצוקה, אין היסטוריה של קונפליקטים על קרקעות, משאבים והודמנויות, אין אפליה ואין אי-שוויון. בעוד ששר החינוך מכריז בקול תרועה על הקמתה של "הוועדה להעצמת מורשת המזרח", שתדון בהכנסת ההיסטוריה והספרות של המזרחים לתוכנית הלימודים, ספר האזרחות החדש מעלים את נוכחותם של המזרחים מהחינוך לאזרחות.

תוכניות לימודים אינן ניטרליות אלא מבטאות את האינטרסים והערכים של כותביהן. במערכת חינוך לאומית, מטרת החינוך ותוכניות הלימודים נגזרות מהמטרות שמעוניינים לקדם השולטים במערכת. לכן אין פלא שספר האזרחות החדש "להיות אזרחים בישראל במדינה יהודית ודמוקרטית", המיועד לתלמידים בחטיבה העליונה, מעורר מחלוקת ציבורית עזה.

הספר מעורר מחלוקת לא בשל היעדר הניטרליות שלו כלפי עמדות וערכים שונים – זה צפוי – אלא בשל חציית הגבול בין חינוך לאינדוקטרינציה. באינדוקטרינציה, מערכת החינוך מנסה לקדם תפיסת מציאות אחידה תוך הימנעות מהצגת עובדות ואלטרנטיבות שעוללות לערער אותה. אינדוקטרינציה במהותה היא תהליך מנוגד לחינוך שמטרתו להציג בפני התלמידים את כל העובדות הרלוונטיות ואת כל האפשרויות השונות, ולצייד אותם בכלים שיאפשרו להם לבחון אותן באופן ביקורתי ולהגיע לשיפוט עצמאי. ספר האזרחות החדש התרחק מתהליך חינוכי כזה – הוא מקדם תפיסה צרה מאוד של זהות אזרחית, ציונית, יהודית וישראלית, שהוסמת כל אפשרות להציג גרסאות אלטרנטיביות המבטאות פלורליזם אתני, לאומי ותרבותי.

אולם עוד בטרם דנים בתכניו של הספר החדש, מצער לראות שהוא סובל מליקויים רבים בהצגת מושגים מרכזיים באזרחות, כמו זכויות וזכויות חברתיות. הוא מציג באופן מטעה חלק מהתיאוריות והתפיסות של ההוגים הפוליטיים המוזכרים בו. כך, למשל, צימצום מוחצני את מגוון הגישות החברתיות והכלכליות הקיימות בעולם לשתיים בלבד – ניאוליברליזם וסוציאליזם-דמוקרטיה. בנוסף, ההוגה הכלכלי המשפיע ביותר במאה ה-20, ג'ון מיינרד קיינס, שדגל דווקא במעורבות המדינה בכלכלה, משויך בטעות למחנה הנגדי, הניאו-ליברלי, שמתנגד בחריפות למעורבות המדינה בחיים הכלכליים. גם בתיאור הזכות להתאגדות והתארגנות לא מוזכרת בספר הזכות לחופש התארגנות של עובדים שביטוח בהקמת איגודים מקצועיים וניהול משא ומתן קיבוצי.

התלמידים הישראלים-הערבים, שגם הם ילמדו מהספר הזה, יתקשו לזהות את מציאות חייהם כפי שהיא מופיעה בו. בספר מתוארת מציאות מומצאת שלפיה הקמת המדינה היהודית היא הדבר הטוב ביותר שקרה לאוכלוסייה הערבית, הזוכה – בשל השפעת הרויב היהודי

הספר החדש הוא חלק מתהליך שמטרתו אינה לסייע לתלמידים להיות אזרחים ביקורתיים, דמוקרטיים ופטריוטים עצמאיים, אלא ניסיון ליצור אזרחים כנועים ואדישים

אך כדי להבין את משמעותו של הספר החדש, יש להסתכל על ההקשר הרחב יותר – על מדיניות החינוך בשנים האחרונות. הספר הוא חלק מתהליך מקיף שמטרתו אינה לצייד את התלמידים בכלים ובמידע שיאפשרו להם להיות אזרחים עתידיים ביקורתיים, דמוקרטיים, פטריוטים עצמאיים, אלא ניסיון ליצור אזרחים כנועים ואדישים. זה נעשה באמצעות מכשיר תעמולה הכולל "מסעות לעיר האבות" ו"העמקת הזהות היהודית" שמתבצעת באמצעות הזרמת מאות מיליוני שקלים לעמותות אורתודוקסיות, ובאמצעות פסילה של ספרים שעלולים "לעורר התבוללות". וזה ימשך להיעשות גם באמצעות ספר זה. ■

יש סיבה לדאגה

כולל שלנו, מסתופפים גורמים שמסוגלים כמעט לכל מעשה. חב"רה נורמלית נאבקת באנשים כאלה ומקיא אותם מתוכה. מה שצריך להדאיג כל אזרח במדינה הוא שתופעות שוליות וחריגות מהסוג הזה זוכות לגיבוי הולך וגדל, לא רק מצד הציבור אלא גם ובעיקר מצד גורמי שלטון. אין הרבה מקבילות בעולם לקריאה של חבר כנסת לעלות עם טרקטור D9 על בית המשפט, או לקריאה של חבר כנסת אחר להיפריד בין נשים יהודיות וערביות בחדרי הלידה.

מדינת ישראל הוקמה תוך כדי מלחמה, והמלחמה על קיומה הבטוח עדיין לא הסתיימה. רוב העולם הערבי, שבתוכו אנו ממוקמים, עדיין אינו מוכן להכיר בנו. אנו נאלצים, לכן, להקצות משאבים רבים לבני טחון ולשלוח את ילדינו לשירות חובה ממושך. החיים פה קשים יותר מאשר בברלין או בלונדון. בתנאים כאלה יש המתפתים להתנהגות ערכית לא הולמת, ובתופעה הזו עלינו להילחם בכל כוחנו. יש שאינם נכנסים לביקורת על תוכן דבריו של האלוף גולן, אלא קצפים יוצא על שנאמרו מפי לובש מדים. אפילו אם נכונים דבריו, הם אומרים, אסור היה לו לומר אותם כל עוד הוא קצין בכיר במדים. איני יודע כיצד מודדים מוסריות של צבא, אבל אני יודע שכל אזרחי יש-ראל רוצים צבא מוסרי ברמה גבוהה מאוד. והנה נקודה למחשבה: איך צבא יכול להיות מוסרי אם העומדים בראשו מנועים מהכעת דעה בענייני מוסר?

נכון, עדיף שהדברים שאמר סגן הרמטכ"ל לא ייאמרו על ידי לובש מדים, אלא על ידי מנהיגי האזרחים – חברי הממשלה והכנסת, כו"ל מנהיגי האופוזיציה. אבל כשהם לא עושים זאת, אנחנו יכולים רק להיות גאים בכך שיש לנו שומרי סף רגישים לערכי המוסר, מסוגם של האלוף גולן, הרמטכ"ל איזנקוט ושר הביטחון יעלון. ■

הסערה סביב דבריו של סגן הרמטכ"ל, יאיר גורן, בטקס בערב יום השואה, עדיין לא חלפה. גולן, כזוכר, אמר כי הוא מודאג מתהליכים המתחוללים כיום בארץ, שמזכירים לו מה שהתרחש בגרמניה "לפני 70, 80, 90 שנה". אם נעשה חשבון קר, גולן התייחס לתקופה שבין 1926 ל-1936, דהיינו לתקופה

פה שבה התמוטט המשטר הדמוקרטי ועלה המשטר הנאצי. הסערה פרצה משום שאמירתו נתפסה כאילו טען גולן שיש דמיון בין ישראל לגרמניה הנאצית או בין צה"ל לצבא הנאצי. אפשר לה' בין זאת על רקע העצבים המתוחים של הישראלים בכלל ובערב יום השואה בפרט, במיוחד על רקע הניסיונות האנטישמיים בעולם לגמד את השואה מחד ולטעון כי אנחנו לא טובים יותר מהנאצים מאידך. עם זאת, קשה להבין את המשכה של הסערה, במיוחד אחרי ההבהרה שפי'רסם גולן מיד עם תחילתה.

כל מי שעניינו בראשו, ימין ושמאל כאחד, מודאג מהתהליכים שע'ליהם רמו האלוף גולן. הבעיה אינה בכך שיש בחברה אנשים חריגים שאומרים, ולעיתים גם עושים, דברים שלא ייעשו. בשולי כל חברה,

מה שצריך להדאיג כל אזרח הוא שתופעות שוליות וחריגות, מהסוג שעליהן רמו האלוף גולן, זוכות לגיבוי הולך וגדל - לא רק מצד הציבור אלא בעיקר מצד גורמי שלטון

